

**BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU**

2022-2025

SÜRDÜRÜLEBİLİR BANKACILIK STRATEJİK PLANI

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	ii
BAŞKANIN SUNUŞU	1
1. ÇEVRE ANALİZİ	3
1.1. Arka Plan	3
1.2. Finansal Sektör ve Sürdürülebilirlik	6
1.3. Türkiye’deki Mevcut Durum	8
2. SORUNLAR VE AKSİYON İHTİYACI	11
2.1. Gelişimin Önündeki Engeller	11
2.2. Aksiyon İhtiyacı	12
2.3. Türk Bankacılık Sektörü Sürdürülebilirlik GZFT Analizi	12
3. STRATEJİLER	13
3.1. Vizyon	13
3.2. Misyon	14
3.3. Amaçlar ve Hedefler	14
4. EYLEM PLANI (2022-2025)	15
EK: SÜRDÜRÜLEBİLİR BANKACILIK EYLEM PLANI (2022-2025)	17

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB:** Avrupa Birliği (*European Union*)
- ABD:** Amerika Birleşik Devletleri
- BCBS:** Basel Bankacılık Denetim Komitesi (*Basel Committee for Banking Supervision*)
- BM:** Birleşmiş Milletler (*United Nations*)
- COP:** Taraflar Konferansı (*Conferences of the Parties*)
- ÇSY:** Çevresel, Sosyal ve Yönetişimsel
- FSB:** Finansal İstikrar Kurulu (*Financial Stability Board*)
- IFRS:** Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (*International Financial Reporting Standards*)
- ISSB:** Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (*International Sustainability Standards Board*)
- NGFS:** Finansal Sistemin Yeşillendirilmesi Ağı (*Network for Greening Financial System*)
- TBB:** Türkiye Bankalar Birliği
- TCFD:** İklimle Bağlantılı Finansal Açıklamalar Görev Gücü" (*Task Force on Climate-Related Financial Disclosures*)
- SKA:** Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

BAŞKANIN SUNUŞU

Dünyamızın iklim değişikliğine bağlı ciddi bir tehdit altında olduğu artık inkâr edilemez bir gerçektir. Bu durumun etkilerini her geçen gün daha sık gördüğümüz aşırı hava olayları, büyük orman yangınları ve toprak kayması veya sel gibi hava ile ilgili doğal afetlerden de hissediyoruz. Bilim adamları iklim değişikliğine neden olan küresel ısınmayı kanıtları ile ortaya koymaktadır. Eğer önümüzdeki on yıllarda mevcut durumu tersine çeviremezsek, ısınmanın geri döndürülemez hale geleceği bir iklim krizi ile karşı karşıya kalmamız kaçınılmaz görünüyor. Bu nedenle, iklim değişimini durdurmaya yönelik politikaların küresel bazda doğru bir şekilde belirlenmesinin ve de hızlı bir şekilde uygulanmasının büyük önemi bulunmaktadır. Bu noktada en önemli konu, küresel ısınmanın en önemli sebebi olan karbon salınımının azaltılmasıdır. Mevcut üretim süreçlerinin neden olduğu emisyonun ve özellikle de karbon salınımının acil bir şekilde azaltılması gereklidir. Paris İklim Anlaşması ile hemen hemen tüm dünya ülkeleri karbon emisyonlarını önümüzdeki yaklaşık otuz yıllık süreçte sıfırlamayı taahhüt etmiş durumdadır. Bu oldukça iddialı, hayata geçirilmesinde birçok zorluklar bulunan, ancak zorunlu bir ekonomik dönüşüm sürecini ifade etmektedir. Diğer taraftan, 2019 yılında yayımlanan Avrupa Yeşil Mutabakatı ve bu metnin tamamlayıcısı olan Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması Avrupa Birliği üyesi ülkelere ve bu ülkelerde dış ticaret yapan diğer ülkelere daha erken dönemlerde çeşitli önlemler almayı zorunlu hale getirmektedir. Örneğin, Temmuz 2021’de yayımlanan “55’e Uyum Paketi”, çimento, elektrik, alüminyum, demir, çelik ve gübre ihracatlarında belirlenen limitlerin üstündeki karbon emisyonları için 2026 yılından itibaren karbon vergisi ödeme yükümlülüğü getirmektedir.

Paris İklim Anlaşması kapsamındaki taahhütler veya Avrupa Yeşil Mutabakatı uyarınca atılması gereken adımlar tüm ekonomik üretim süreçlerinin de-karbonizasyonunu, söz konusu faaliyetlerin denetimini, onaylanmasını, raporlanmasını, vergilendirilmesini ve finansmanını içeren çok boyutlu bir çalışmayı gerektirmektedir. Ekonomiyi karbonsuzlaştırma veya diğer bir deyişle yeşillendirme sürecinin hiç şüphesiz en önemli boyutlarından birini finansman faaliyetleri oluşturmaktadır. Tüm dünyada yeşil finansman faaliyetlerine yönelik çabalar her geçen gün artmaktadır. Bunun ilk nedeni, yeşil dönüşüm yatırımları için ciddi bir finansman kaynağına ihtiyaç duyulmasıdır. Finansal piyasalar, iklim krizi ile mücadele için gerekli kaynağı sağlamak üzere finansal yatırımlara yönlendirilmelidir. İkinci olarak finansal sektörün özellikle de bankaların dönüştürücü gücü kullanılarak reel sektörlerin yeşil dönüşümünün hızlandırılması sağlanabilecektir. Bu iki nitelik, yeşil finans ve bankacılık faaliyetlerini iklim krizi ile mücadelede kritik bir noktaya taşımaktadır.

Ülkemizde bankacılık sektörünün iklim değişikliği ve diğer çevresel ve sosyal sorunlarla mücadele amacıyla gerçekleştirdiği sürdürülebilir bankacılık çalışmaları uzun bir zaman önce başlamıştır. Paris İklim Anlaşması, diğer alanlarda olduğu gibi sürdürülebilir bankacılık alanındaki çalışmaların hızlanmasını da sağlamıştır. Ülkemizde yeşil dönüşümün genel stratejisi ve adımları Temmuz 2021’de yayımlanan “Yeşil Mutabakat Eylem Planı” ile belirlenmiştir. Söz konusu Eylem Planında Kurumumuza da “Sürdürülebilir Bankacılık Strateji Belgesinin” hazırlanması görevi verilmiştir. Bu belgenin temel amacı önümüzdeki dönemlerde Türk bankacılık sektörünün sürdürülebilir bir bankacılık altyapısı kurması için gereken genel

strateji ve politikaların belirlenmesidir. Bu bağlamda, strateji belgesinin hazırlanmasında ilgili taraflarla özellikle de Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği üyesi bankalarla yakın işbirliği yapılarak sektör temsilcilerinin katkısının alınmasına önem verilmiştir.

Sürdürülebilir Bankacılık Strateji Belgesinde öncelikle sürdürülebilir bankacılık altyapısının kurulmasına odaklanmakta ve uluslararası standart ve uygulamalar çerçevesinde bankalarımızın sürdürülebilirlik faaliyetlerinde esas alacakları usul ve esaslara ilişkin yaklaşımlara yer verilmektedir. Diğer bir deyişle, ilk olarak muhtemel sürdürülebilir bankacılık düzenleme çerçevesinin stratejisi belirlenmektedir. İkinci olarak, Strateji Belgesinde sürdürülebilirlik risklerinin yönetilmesine ilişkin genel yaklaşımlar ortaya konulmaktadır. Bunun için dokümanda Türk bankacılık sektörünün, fiziksel riskler, geçiş riskleri ve itibar riskleri olarak sınıflandırılan “iklimle bağlantılı finansal risklerinin” sayısallaştırılması, ölçülmesi ve analizi için temel ilkeler belirlenmektedir. Strateji Belgesinde ortaya konulan politikalar, sürdürülebilir bankacılık faaliyetlerinin, sektörün mali sağlamlığını da koruyarak geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu kapsamda atılacak adımların reel sektörün yeşil dönüşümü için uluslararası piyasalardan uygun maliyetli kaynak sağlanmasına da katkı sunmasını beklemekteyiz.

Bu itibarla, Sürdürülebilir Bankacılık Strateji Belgesinin ülkemiz ekonomisinin gelişimine, bankacılık sektörümüze ve iklim krizi ile mücadele sürecine faydalı bir metin olmasını temenni ediyorum, hayırlı olmasını diliyorum.

Mehmet Ali AKBEN
Başkan

1. ÇEVRE ANALİZİ

1.1. Arka Plan

Sanayi Devrimi ile birlikte ortaya çıkan kitlesel üretim teknolojileri, kaynak tüketimine dayalı doğrusal ekonomi modeli ve hızla artan nüfus; iklim dengesi, doğal kaynaklar ve temel insani ihtiyaçlar üzerinde birikimli etkiler yaratmaktadır.

Özellikle kömür ve petrol gibi fosil yakıtlara dayalı üretim ve tüketim ile hayvancılıktan kaynaklanan sera gazı emisyonları Sanayi Devrimi öncesine göre küresel sıcaklıkların yaklaşık 1,1°C yükselmesine yol açmıştır¹. Bu sıcaklık artışı buzulların erimesi, deniz seviyesinin yükselmesi ve biyo-çeşitliliğin azalması gibi kronik sonuçların yanı sıra fırtına, sel, dolu, yıldırım, kuraklık, aşırı sıcak ve soğuk hava dalgaları, heyelan gibi akut doğa olaylarının sıklığını ve şiddetini de artırarak fiziksel risklere yol açmaktadır.

İklim değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkan bu sonuçlar, başta su olmak üzere doğal kaynakların hızla tükenerek zarar görmesi ve kirlilik artışı gibi olgularla birleşerek ekonomik ve sosyal hayatı her geçen gün daha fazla etkilemekte, bireyler ve kurumlar üzerinde zarar doğurucu etkiler yaratmaktadır. Özellikle gıda, su ve enerji güvenliği üzerinde oluşan etkiler toplumsal ve siyasi istikrar üzerinde tehditler yaratırken uluslararası gerilimlere de yol açabilmektedir. Örneğin bu tip doğa olaylarının neden olduğu birincil ekonomik zararların küresel düzeyde 2018 yılında önceki 30 yılın ortalamasına göre belirgin bir artışla en az 160 milyar ABD doları tutarında olduğu ve bu oluşan zararın yaklaşık yarısının sigorta sektörüne yansdığı tahmin edilmektedir².

İklim değişikliği ve doğal dengedeki bozulma, temelde üretim ve tüketim süreçlerinde ortaya çıkan ve maliyetlere doğrudan dâhil edilmediği için fiyatlanmayan negatif dışsallıkların, özellikle karbon emisyonu ve kirliliğin uzun dönemli birikimli sonucudur. Farklı coğrafyalarda, farklı düzeylerde üreten ve tüketen, koordine edilmesi çok güç milyarlarca ekonomik birimin (gerçek ve tüzel kişinin) neden olduğu bu sorunlar bugüne kadar insanlığın karşı karşıya kaldığı en büyük kolektif eylem sorunu olarak da nitelendirilmektedir.

Ancak iklim değişikliği ve doğal dengedeki bozulma süreçlerinin bu haliyle sürdürülemez olduğu gerçeği karşısında kolektif eylem sorununun çözümüne yönelik küresel düzeydeki girişimler ve teknolojik arayışlar 1990'lı yıllardan itibaren hız kazanmıştır. 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde düzenlenen "Çevre ve Kalkınma Konferansı"nda imzaya açılan ve 1994 yılında yürürlüğe giren "Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi" BM öncülüğünde imzalanan küresel ısınmaya yönelik hükümetler arası ilk çevre sözleşmesi olarak dikkat çekmektedir. Sözleşme; insan kaynaklı çevresel kirliliklerin iklim üzerinde tehlikeli etkileri olduğunu kabul ederek atmosferdeki sera gazı oranlarını düşürmeyi ve bu gazların olumsuz etkilerini en aza indirerek belli bir seviyede tutmayı amaçlamaktadır.

¹ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC): Climate Change 2021 The Physical Science Basis, 2021, p. SPM-5 (https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_Full_Report.pdf)

² Munich Sigorta ve Reasürans Şirketi (Münich RE): The Natural Disasters of 2018 in Figures, 2019 (<https://www.munichre.com/topics-online/en/climate-change-and-natural-disasters/natural-disasters/the-natural-disasters-of-2018-in-figures.html>)

Sözleşme; hükümetler arası düzeyde iklim değişikliğine yönelik ilk çevre mutabakatı olması açısından önemli olsa da taraf ülkelerin iyi niyetine dayalı ve yaptırım gücü zayıf bir sözleşmedir.

Sözleşmenin yürürlüğe girmesinin ardından taraf ülkeler her yıl bir araya gelerek (COP-Conferences of the Parties) gelişmeleri değerlendirmekte ve benimsenecek yeni tedbirleri ve stratejileri ele almaktadır. Bunlar arasında 1997 yılında Kyoto’da düzenlenen COP3 ve 2015 yılında Paris’te düzenlenen COP21 özel önem taşımaktadır.

COP21 çerçevesinde 2015 yılında imzalanan ve 2016 yılında yürürlüğe giren Paris Anlaşması, tüm ülkeleri iklim değişikliğiyle mücadele etmek ve değişikliğin etkilerine uyum sağlamak için çaba göstermek üzere ortak bir amaç etrafında ilk kez bağlayıcı şekilde bir araya getirdiği için bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Paris Anlaşması'nın uzun vadeli sıcaklık hedefi, küresel ortalama sıcaklık artışını sanayi öncesine göre 2°C ile sınırlı tutmak, hatta 1,5°C için çaba harcamak olarak belirlenmiştir. Bunu sağlamak için emisyonların mümkün olan en kısa sürede azaltılması ve 21. yüzyılın ikinci yarısına kadar salınan ve tutulan sera gazlarının dengelenmesi hedeflenmektedir. Buna ilaveten, Anlaşma tarafların iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine uyum sağlama yeteneğini artırmayı ve "düşük sera gazı emisyonları ve iklime dirençli kalkınma yolunda tutarlı bir finansman akışı" sağlamayı hedeflemektedir. Anlaşmanın hedeflerine ulaşılmasında en önemli unsurlardan birisini de ülkelerce emisyon azaltımına yapılacak katkıya yönelik taahhütler oluşturmaktadır. Tüm ülkeler taahhüt ettikleri azaltımın yanı sıra bu azaltımı mümkün kılacak temel stratejilerini ve politikalarını da ortaya koymaktadırlar.

2015 yılı aynı zamanda iklim değişikliğini de içerecek şekilde daha geniş bir sürdürülebilir kalkınma perspektifinin küresel düzeyde ortaya konulduğu ve kabul gördüğü bir yıl olmuştur. Birleşmiş Milletler tarafından 2000 yılında benimsenmiş olan “Bin yıl Kalkınma Hedefleri” üzerine inşa edilen ve 2015 yılında kabul edilen “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları” (SKA) yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegeni korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için evrensel eylem çağrısı olarak nitelendirilmektedir. 17 amaç ve 169 hedeften oluşan SKA kapsamında iklim eylemi, sudaki ve karadaki yaşam, sorumlu üretim ve tüketim, erişilebilir ve temiz enerji, sürdürülebilir şehirler gibi çevre odaklı amaçlar özel bir ağırlığa sahip bulunmaktadır.

Emisyon azaltımına yönelik ulusal düzeydeki stratejiler ve politikalar temel olarak yenilenebilir enerji üretiminin ve enerji verimliliğinin artırılması, karbon emisyonunun fiyatlanarak maliyetlere katılmak suretiyle mümkün olduğu ölçüde caydırılması, imalat sanayii, ulaştırma ve tarım sektörlerinde emisyon azaltıcı önlemler alınması, etkili ormanlaştırma ve orman koruma politikaları uygulanması gibi unsurlardan oluşmaktadır. Söz konusu stratejilerin etkin bir şekilde hayata geçirilebilmesi, kapsamlı bir ekonomik dönüşüm ve zihniyet değişikliğinin yanında çok önemli bir ölçüde ilave yatırım ve finansman da gerektirmektedir.

Paris İklim Anlaşmasında da yer verildiği üzere, emisyon azaltımına yönelik en önemli mekanizmalardan bir tanesi karbon ticaret piyasasıdır. Belirlenen toplam emisyon kotasına (arz) ve işletmelerin üretimleri için ihtiyaç duydukları karbon miktarına (talep) bağlı olarak bu piyasalarda ortaya çıkan karbon fiyatı bir yandan üreticiler için düşük karbonlu ve enerji

açısından verimli teknolojilere ve iş modellerine geçişi ve inovasyonu teşvik ederken aynı zamanda yarattığı gelir ile düşük karbon ekonomisine geçişin finansmanı için ilave bir kaynak oluşturmaktadır. Hâlihazırda Avrupa Birliğinin yanı sıra Kanada, Çin, Japonya, Yeni Zelanda, Güney Kore, İsviçre ve ABD gibi ülkelerde karbon emisyonu bu piyasalar aracılığıyla fiyatlanmaktadır³.

Paris İklim Anlaşmasının ortaya koyduğu küresel hedefleri ve yaklaşımları hayata geçirmeyi amaçlayan, coğrafi ve ekonomik anlamda en büyük inisiyatif Avrupa Birliği tarafından 2019 yılında açıklanan AB Yeşil Mutabakatıdır. 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını %55 oranında azaltmayı, 2050 yılında ise karbon nötr olmayı hedefleyen AB, bu çerçevede tüm ekonomi politikasını yeniden şekillendirmektedir. Mutabakat kapsamında, Avrupa’da faaliyet gösteren üreticilerin karbonun fiyatlanmadığı veya karbon salım maliyetinin daha düşük olduğu ülkelere gelecek rekabete karşı korunması amacıyla “Sınırdaki Karbon Vergisi Mekanizması” geliştirilmesi öngörülmektedir. Buna göre, AB tarafından ithal edilen ürünlere üretim süreçlerindeki karbon bileşeni ölçüsünde sınırdaki ilave mali yük getirilmesi planlanmaktadır. Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması, AB’ye yönelik ihracat yapan ülkeleri yakından ilgilendiren bir konudur.

AB’nin 2050 yılına uzanan stratejisinde önemli bir kilometre taşı da 2021 yılında yayımlanan “55’e Uyum Paketi” oluşturmaktadır. Paket, AB’nin iklim, enerji, arazi kullanımı, ulaşım ve vergilendirme politikalarını 2030 yılındaki %55 emisyon azaltım hedefine uygun hale getirmeye yönelik bir dizi düzenleme önerisinden oluşmaktadır. Emisyon ticaretinin yeni sektörlere uygulanması ve mevcut AB Emisyon Ticareti Sisteminin sıkılaştırılması; yenilenebilir enerji kullanımının artırılması, daha fazla enerji verimliliği, düşük emisyonlu ulaşım modellerinin ve bunları destekleyecek altyapı ve yakıtların daha hızlı kullanıma sunulması, vergilendirme politikalarının iklim hedefiyle uyumlu hale getirilmesi, karbon sızıntısını engellemek için alınacak önlemlerle doğal karbon yutaklarını korumak ve büyütme gibi teklifler içermektedir.

Bu tekliflerin en önemlilerinden birisi de, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasına sınırlı bir kapsam ve belli bir geçiş süresi ile işlerlik kazandırılmasına yönelik tekliftir. Buna göre; AB bünyesinde demir-çelik, alüminyum, gübre, çimento ve elektrik sektörlerinde ithalat yapan firmaların 2023 yılından itibaren ithal edilen malların üretim sürecinde ortaya çıkan emisyonları üç ayda bir raporlamaları, doğrudan ve dolaylı emisyonların yanı sıra yurtdışında ödenen herhangi bir karbon fiyatını detaylandırmaları öngörülmektedir. 2023-2026 yılları arasındaki geçiş döneminin ardından emisyon raporlamasına dayalı olarak vergilendirme uygulaması da fiilen başlayacaktır.

İklim değişikliğinin neden olduğu fiziksel riskleri önlemeye, azaltmaya ya da iklim değişikliğine uyuma yönelik söz konusu çabaların ve tercihlerin bireyler, hanehalkları ve firmalar üzerinde bu defa fiziksel risklerden farklı türde, yeni ve çok önemli etkilere yol açabilecek geçiş riskleri yarattığı görülmektedir. Fosil yakıtları yoğun şekilde kullanan sektörlerle getirilecek kısıtlama ve ilave maliyetler, önemli miktarda fosil yakıt rezervinin atıl kalacak olması, düşen yenilenebilir enerji maliyetlerinin ve değişen tüketici/yatırımcı tercihlerinin eski teknoloji ve

³ European Commission: International carbon market (https://ec.europa.eu/clima/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/international-carbon-market_en)

fosil yakıt kullanan firmalar ve işkolları üzerinde yaratacağı baskılar bunun en tipik örnekleridir⁴.

Her ne kadar sürdürülebilirlik kavramı içerisinde çevre ve özellikle iklim değişikliği sorunu ön plana çıkmış olsa da sürdürülebilirliğin çevresel, sosyal ve yönetimsel boyutları iç içe geçmiş, yakın ilişki içerisinde bulunan ve ayrılmaz temel bileşenler durumundadır. Dezavantajlı kesimlerin desteklenmesi, çeşitliliğin ve kapsayıcılığın güçlendirilmesi, azınlık haklarının korunması, adaletin ve fırsat eşitliğinin gözetilmesi, eğitim ve sağlık imkânlarının iyileştirilmesi gibi konular yakın dönemde hız kazanan çevresel sorunların çözümüne yönelik çabaların yol açabileceği yeni sorunlar nedeniyle önemlerini daha da artırmışlardır. Özellikle düşük karbon ekonomisine hızlı bir geçişin yaratabileceği yan etkilerin sosyal sürdürülebilirliğe ve iyi yönetişime yönelik politikalar ve uygulamalar ile azaltılması büyük önem taşımaktadır.

1.2. Finansal Sektör ve Sürdürülebilirlik

Finansal sektör, iklim değişikliği ve düşük karbon ekonomisine geçiş süreçlerinde doğrudan ve dolaylı olarak karşı karşıya olduğu riskler ve fırsatların yanı sıra düşük karbon ekonomisine geçiş sürecinde finansör olarak oynadığı yönlendirici ve teşvik edici rol dolayısıyla da son derece kritik bir konumda bulunmaktadır.

Finansal kuruluşların maruz kaldığı iklimle bağlantılı doğrudan fiziksel riskler tipik olarak iklim olayları nedeniyle finansal kuruluşların fiziksel varlıklarının zarar görmesi, hizmetlerin ve tedarik zincirinin kesintiye uğraması gibi etkileri olan operasyonel risklerdir. Dolaylı nitelikteki riskler ise, finansal kuruluşların müşterilerinin ve yatırımcılarının maruz kaldığı riskler dolayısıyla karşı karşıya kaldıkları, likidite, kredi, piyasa ve tazminat riski şeklinde ortaya çıkan risklerdir. Zarara uğrayan firma ve hanehalklarının yoğun şekilde finansal kuruluşlardaki tasarruflarına ve sigorta şirketlerine başvurusu, kredi müşterilerinin geri ödeme kabiliyetlerini kaybetmeleri nedeniyle tahsili gecikmiş alacaklarda artış yaşanması, teminat değerlerinde, hisse senedi, borçlanma aracı ve emtia fiyatlarında düşüş en temel riskler olarak görünmektedir.

Sürdürülebilir ve yeşil bir ekonomiye geçiş finans sektörü için aynı zamanda önemli fırsatları da beraberinde getirmektedir. Bunların başında sürdürülebilir bir ekonomiye geçiş için gerekli yatırımların ortaya çıkardığı büyük miktardaki ilave finansman ihtiyacı gelmektedir. OECD'nin tahminlerine göre; yalnızca iklim dışındaki Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşılabilmesi için 2030 yılına kadar enerji, ulaştırma, su ve telekomünikasyon altyapısı için yılda ortalama 6,3 trilyon ABD doları tutarında yatırım yapılması gerekmektedir. Ayrıca, yenilenebilir enerji gibi iklim değişikliğinin önlenmesine yönelik ilave yatırım ihtiyacı da eklendiğinde yıllık yatırım açığının 6,9 trilyon ABD dolarına ulaşacağı tahmin edilmektedir⁵. Hâlihazırda yıllık 3-4 trilyon

⁴ Joaquín Bernal ve José Antonio Ocampo: "Climate Change: Policies to Manage Its Macroeconomic and Financial Effects" 2020 UNDP Human Development Report Background Paper No. 2-2020, p.9 (http://hdr.undp.org/sites/default/files/2020_hdr_bp_ocampo_bernal.pdf)

⁵ OECD: Investing in Climate, Investing in Growth, Paris, (Revised version 2019)

ABD doları civarında seyreden küresel altyapı yatırımları ile karşılaştırıldığında ilave finansman ihtiyacı finans sektörü için önemli bir talep artışı anlamına gelmektedir.

İlave finansman ihtiyacının yanı sıra başta karbon emisyon piyasası olmak üzere ortaya çıkmakta olan yeni pazar, ürün ve araçlar, çevresel ve sosyal duyarlılığa sahip kesimlere yönelik tasarlanacak özel ürünler sayesinde erişilebilecek ilave fon ve likidite imkanları, kamu tarafından sağlanabilecek olası teşvikler ve destekler de finansal sektörün bu süreçte dikkate alması ve değerlendirmesi gereken fırsatlar arasında yer almaktadır.

Söz konusu risklerin hem ulusal hem de küresel düzeyde ekonomi ve finans sistemleri için yarattığı tehditlerin son yıllarda daha da belirginleşmesiyle beraber iklimle bağlantılı risklerin tanımlanması, etkin şekilde izlenerek raporlanması, analiz edilmesi ve yönetilmesi amacıyla önemli uluslararası inisiyatifler ortaya çıkmıştır.

G20 platformuna bağlı olarak faaliyet gösteren Finansal İstikrar Kurulu (FSB) bu alanda önde gelen inisiyatiflerden birisidir. Finansal piyasaların iklim değişikliğine ilişkin net, kapsamlı ve yüksek kalitede verilere ihtiyaç duyduğu gerçeğinden hareketle, FSB tarafından 2015 yılında kurulan “İklimle Bağlantılı Finansal Açıklamalar Görev Gücü” (TCFD) 2017 yılında bir Tavsiye Raporu yayımlamıştır. Raporda yer alan tavsiyeler tüm sektörlerde ve ülkelerde faaliyet gösteren organizasyonlar tarafından konvansiyonel finansal raporlama sistemlerine dâhil edilebilecek, iklimle değişikliğiyle bağlantılı bilgilerin üretilmesini öngörmektedir. Yönetişim, strateji, risk yönetimi ile ölçümler ve hedefler şeklinde dört tematik alanda yapılandırılmış olan tavsiyeler, raporlama konusunda ulusal ve uluslararası standartların oluşturulmasında önemli bir referans oluşturmakta, 2021 yılsonu itibarıyla 89 ülkeden 2.700’ü aşkın kuruluş tarafından benimsenmiş bulunmaktadır⁶.

Sürdürülebilirlik alanındaki raporlama ihtiyacını karşılamak amacıyla TCFD tavsiyeleri ışığında daha resmi standartlar belirlemek üzere girişimde bulunan bir uluslararası oluşum da Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) Vakfıdır. 2021 yılında IFRS Vakfı tarafından sürdürülebilirlik alanında yatırımcıların bilgi ihtiyacını karşılayacak standartları belirlemek üzere bağımsız olarak faaliyet gösterecek olan Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB) oluşturulmuştur. ISSB’ye teknik tavsiyelerde bulunmak üzere oluşturulan Teknik Hazırlık Çalışma Grubu Kasım 2021’de “Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Dipnot Açıklamaları Prototipine ilişkin Genel Gereksinimler” ile “İklimle İlgili Dipnot Açıklamaları Prototipi”ni yayımlamıştır. Söz konusu prototipler standart niteliğini taşımamakta, piyasaya muhtemel gidiş yönüyle ilgili bilgi vermeyi amaçlamaktadır.

Çevre ve iklim riskleri konusunda en kapsamlı ve etkili uluslararası inisiyatiflerden birisi de 2018 yılında faaliyete geçen “Finansal Sistemin Yeşillendirilmesi Ağı” (NGFS)’dir. Finansal sektörde çevre ve iklim risklerinin yönetimine katkıda bulunmayı, iyi uygulamaları paylaşmayı ve sürdürülebilir bir ekonomiye geçiş için finans sistemini harekete geçirmeyi amaçlayan NGFS nezdinde 2021 yılsonu itibarıyla çok sayıda ülkeden 102 merkez bankası ve finansal denetim otoritesi üye ve 16 gözlemci kuruluş yer almaktadır. NGFS çalışmalarını mikro ihtiyati/gözetim, makro finansal, yeşil finansın geliştirilmesi, veri açığının giderilmesi ve araştırma başlıklarında toplam beş çalışma grubu aracılığıyla yürütmektedir. Yakın dönemde çevresel risk analiz

⁶ TCFD: TCFD Supporters Around the World (<https://www.fsb-tcfd.org/>)

yöntemlerine ilişkin örnek olay çalışmaları, iklim senaryoları, finansal kuruluş uygulamaları, iklim değişikliğinin makroekonomi ve finansal istikrar üzerindeki etkileri gibi konularda çalışmalar yapan NGFS yeşil finans alanında önde gelen bir bilgi paylaşımı ve işbirliği platformu olarak faaliyet göstermektedir⁷.

Bir diğer uluslararası inisiyatif de Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) tarafından 2020 yılında oluşturulan “İklimle Bağlantılı Finansal Riskler Görev Gücü” (TCFR)’dür. BCBS adına iklimle bağlantılı finansal riskler konusunda çalışmalar yürütmekte olan TFCR’nin temel görevi iklimle bağlantılı finansal risklerin azaltılmasına yönelik olarak mevcut inisiyatifleri ortaya koymak, analitik raporlar hazırlamak ve etkili denetim uygulamaları geliştirmektir. Bu çerçevede TFCR, Yapısal Blok 1 (düzenleyici çerçeve), Yapısal Blok 2 (denetim otoritesinin gözden geçirme süreci) ve Yapısal Blok 3 (kamuoyuna açıklama) konularında iklimle bağlantılı finansal risklere ilişkin eksikliklerin belirlenerek giderilmesine yönelik çalışmalar yapmakla görevlendirilmiştir. Görev Gücü tarafından 2021 yılı Eylül ayında “İklimle İlgili Finansal Risklerin Etkin Yönetimi ve Denetimine İlişkin İlkeler” başlıklı taslak rehber görüşe açılmıştır.

1.3. Türkiye’deki Mevcut Durum

Gelişmekte olan ve enerji açısından büyük ölçüde dışa bağımlı olan Türkiye ekonomisi ve finans sistemi 2001 krizini izleyen 20 yıllık dönemde istikrarlı bir büyüme ve gelişme sergilemiştir. Bu büyüme sürecinde yüksek emisyonu açan sektörlerdeki üretim artışı ve ilave enerji ihtiyacı kömür gibi yüksek emisyonlu yerel enerji kaynakları da dâhil fosil yakıt tüketiminin artmasına yol açmıştır.

Diğer taraftan, Paris İklim Anlaşması kapsamında sera gazı emisyonlarını 2030 yılına kadar olağan artış seyri üzerinden %21 oranında azaltmayı taahhüt eden Türkiye bu hedefini gerçekleştirmek üzere enerji, imalat sanayii, ulaştırma, binalar ve kentsel dönüşüm, tarım, atık ve ormancılık alanlarındaki plan ve politikalarını da ilan etmiştir⁸. Bu çerçevede, son yıllarda özellikle yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve atık yönetimi alanlarında önemli ilerlemeler sağlanmış ve örneğin kurulu enerji üretim kapasitesi içerisinde yenilenebilir enerjinin payı yarıya yaklaşmıştır⁹.

Söz konusu plan ve politikaların etkili şekilde hayata geçirilebilmesi için iklimle bağlantılı risk ve fırsatları etkin şekilde yönetebilen ve sürdürülebilir yatırım ve projelere gerekli finansmanı uygun koşullarda sağlayabilen bir finans sektörünün varlığı kritik öneme sahiptir. Bu çerçevede, özellikle Türk bankacılık sektörünün, karşı karşıya bulunduğu risk ve fırsatları etkili şekilde değerlendirebilmek amacıyla ve sahip olduğu toplumsal sorumluluk bilincinin ve uluslararası entegrasyonun bir gereği olarak 2000’li yıllardan itibaren çevresel ve sosyal

⁷ <https://www.ngfs.net/en>

⁸ Türkiye Cumhuriyeti Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı (2015)
([https://www4.unfccc.int/sites/ndcstaging/PublishedDocuments/Turkey%20First/The INDC of TURKEY v.15.19.30.pdf](https://www4.unfccc.int/sites/ndcstaging/PublishedDocuments/Turkey%20First/The%20INDC%20of%20TURKEY%20v.15.19.30.pdf))

⁹ Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu: Elektrik Piyasası Sektör Raporu, Eylül 2021
(<https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-23/elektrikaylik-sektor-raporlar>)

sürdürülebilirlik alanında farkındalık geliştirdiği, strateji ve politikalar belirlediği, kapasite oluşturduğu ve iyi uygulama örnekleri sergilediği gözlenmektedir.

Türk bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik alanındaki önemli gelişmeler şu şekilde özetlenebilir:

- 2014 yılında Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından “Bankacılık Sektörü İçin Sürdürülebilirlik Kılavuzu” yayımlanmıştır. Söz konusu Kılavuz 2021 yılı Mart ayında güncellenmiştir.
- 2014 yılında Borsa İstanbul (BIST) tarafından “BIST Sürdürülebilirlik Endeksi” oluşturulmuştur. Hâlihazırda Endeks kapsamında sektör payları toplamı %63’ü bulan 9 banka yer almaktadır.
- 2016 yılında Türkiye’de yerleşik bankalarca uluslararası standartlarda ilk yeşil tahvil ihracı gerçekleştirilmiştir.
- 2017 yılında UN Global Compact üyesi 8 banka tarafından “Global Compact Türkiye Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi” imzalanmıştır.
- 2017 yılından bu yana 5 banka TCFD Tavsiyelerinin destekleyicileri arasına katılmıştır.
- 2020 yılından bu yana 8 banka finansal ve sürdürülebilirliğe ilişkin bakış açılarını bir arada içeren entegre rapor yayınlamaktadır.
- 2021 yılında TCFD tavsiyeleri doğrultusunda ilk bağımsız "İklim Riskleri Raporu" yayınlanmıştır.
- 2021 yılında bankalarca ilk kez sürdürülebilir sermaye benzeri kira sertifikası ve ortaklığa dayalı yeşil kira sertifikası ihraçları gerçekleştirilmiştir.

Çevresel ve sosyal risklerin yönetimi konusunda da bankacılık sektöründe farkındalığın giderek arttığı, çok sayıda banka tarafından bu alanda uygulamalar geliştirildiği ya da kapasite oluşturulmaya çalışıldığı gözlenmektedir. Sektör payı %62’yi bulan 15 banka tarafından proje ve müşteri özelinde risk değerlendirmesi yapmak üzere çevresel ve sosyal risk değerlendirme sistemi oluşturulmuştur. Özellikle büyük ölçekli bankalar başta olmak üzere bazı bankalarca skorum, ısı haritası, stres testi, senaryo analizi gibi portföy düzeyinde analizler yapılmakta ya da bu yönde kapasite oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Türk bankacılık sektörünün hidroelektrik üretimi, enerji dağıtım ve ulaştırma altyapısı, tarımsal üretim, gıda sanayii ve bağlantılı sektörler açısından fiziksel risklerle karşı karşıya bulunduğu görülmektedir. Benzer şekilde sektörün, fosil yakıtlara dayalı enerji üretimi, çimento, demir-çelik, alüminyum, gübre, ulaştırma ve inşaat sektörleri ve bunlarla bağlantılı sektörler üzerinden önemli geçiş risklerine maruz olduğu değerlendirilmektedir.

Yeşil finansman alanında, Türk bankacılık sektörü özellikle iklim değişikliği ile mücadelede kritik öneme sahip olan yenilenebilir enerji konusunda hatırı sayılır ölçüde finansman sağlamaktadır. 2021 yılı Eylül ayı itibarıyla yenilenebilir enerjiye sağlanan toplam nakdi finansman bakiyesi 200 milyar TL’ye (22,6 milyar ABD doları) ulaşmıştır. Söz konusu tutar Türk bankacılık sektörünün toplam kredilerinin %4,9’una ve toplam aktiflerin %2,8’ine tekabül etmektedir.

Sürdürülebilirlik alanlarına sağlanan finansmana paralel olarak bu finansman için uygun fon yaratılması yönündeki çabalar da yoğunluk kazanmıştır. Bunların başında sürdürülebilirlik temalı (yeşil, sosyal vb.) tahvil/sukuk ihraçları gelmektedir. Bankacılık sektörünün 2016

yılından bu yana yaptığı ihraçların tutarı 2,7 milyar ABD dolarına ulaşmıştır¹⁰. Bu ihraçların yanı sıra bankalarca çevreci projelerde kullanılmak üzere uluslararası kuruluşlar ve çok taraflı kalkınma bankalarından da önemli tutarda finansman sağlanmaktadır.

Genel olarak bakıldığında, Türk bankacılık sektörünün sürdürülebilirlik alanında farkındalık, kapasite ve uygulamalar açısından homojen bir görünüme sahip olduğunu söylemek güçtür. Bu çerçevede, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik alanındaki etkinlikleri açısından, Türkiye’de faaliyet göstermekte olan bankaların üç grupta değerlendirilmesi mümkün görünmektedir.

Birinci grupta yer alan, çoğunlukla büyük ölçekli ve uluslararası piyasalar ile yakın ilişki içerisinde olan bankalar çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik alanında kurumsal kapasite geliştirmiş olup aktif faaliyet göstermektedir. Toplam sektör payı yaklaşık %60 civarında olan bu bankalar bir yandan ölçekleri sayesinde bu alanda kapasite geliştirme imkânına erişirken diğer yandan da sürdürülebilirliği bir itibar, uluslararası fonlara erişim ve yeni yatırım fırsatları alanı olarak değerlendirmektedir.

Toplam sektör payı %15 civarında bulunan ikinci gruptaki bankalar ise, çoğunlukla orta ve küçük ölçekli bankalardan oluşmaktadır. Bu bankalar çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik alanında belli ölçüde bilgi ve farkındalığa sahip olmakla birlikte, kısmi bir varlık göstermekte, uygulamalarını genel olarak uluslararası kuruluşlardan fon temini süreci ile sınırlı tutmaktadır. Toplam sektör payı %25 civarında olan üçüncü grup bankaların ise bu alanda henüz kapasite geliştirmedeği ve dikkate değer bir etkinlik göstermediği gözlenmektedir.

Sektördeki bu çabaların yanı sıra Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunca da sürdürülebilirlik alanında farkındalığı, bilgi birikimini ve kurumsal kapasiteyi artırmaya yönelik yönlendirici ve teşvik edici bazı adımlar atılmıştır. Bu kapsamda:

- 2015 yılında IFC “Sürdürülebilir Bankacılık ve Finans Ağı”na (SBN) üyelik tesis edilmiştir.
- 2018 yılında “Türk Bankacılık Sektörü Sürdürülebilirlik Araştırması” gerçekleştirilmiştir.
- 2019 yılında enerji performansı yüksek konut finansmanını artırmak amacıyla söz konusu krediler için kredi-değer oranı yükseltilmiştir.
- 2020 yılında Basel Bankacılık Denetim Komitesi “İklimle Bağlantılı Finansal Riskler Görev Gücü”ne (TCFR) üye olunmuştur.
- 2021 yılında “Kredi Tahsis ve İzleme Süreçleri Rehberi” ile iklim risklerine ve çevresel kredilere yönelik politikalar geliştirilmesi konusunda bankalardan beklentiler ortaya konulmuştur.
- 2021 yılında Kurum bünyesinde “Sürdürülebilir Bankacılık Çalışma Grubu” oluşturulmuştur.
- 2021 yılında “Finansal Sistemin Yeşillendirilmesi Ağı”na (NGFS) üye olunmuştur.

Ayrıca Sermaye Piyasası Kurulunca 2020 yılında Kurumsal Yönetim Tebliğinde yapılan değişiklikle, “Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi” belirlenmiş ve halka açık ortaklıkların gönüllü nitelikteki bu ilkelere uyup uymadıklarını “uy ya da açıkla” prensibiyle raporlamaları zorunlu hale getirilmiştir. Bu kapsamda, toplam sektör payı %62 olan halka açık 12 banka 2021 yılından itibaren raporlama yapmaya başlamıştır.

¹⁰ TCMB: Finansal İstikrar Raporu, Mayıs 2021, Sayı:32

2. SORUNLAR VE AKSİYON İHTİYACI

2.1. Gelişimin Önündeki Engeller

Gerek sektördeki uygulamalar gerekse otoritelerce atılan adımlara rağmen, Türkiye’de sürdürülebilir finansın sektörün gelişmişlik düzeyi, çeşitliliği ve ağırlığı ile paralel bir gelişme kaydedemediği görülmektedir. Gelişimin önünde engel teşkil eden hususların yapısal ve kurumsal olarak iki ana kategoride ele alınabileceği değerlendirilmektedir.

Yapısal nitelikteki sorunlar temel olarak makroekonomik ortamdaki belirsizlikler, düşük ulusal tasarruf oranı ve bankacılık sektörünün kısa vadeli fonlama yapısı gibi hususları içermektedir. Bu sorunlar bankaların sürdürülebilirlik amaçlı kurumsal kapasite oluşturmalarını, uzun vadeli fonlara erişimlerini ve dolayısıyla sürdürülebilir yatırımlar için elzem olan uzun vadeli finansman sağlama imkânlarını önemli ölçüde kısıtlamaktadır.

Kurumsal nitelikteki sorunların başında ise, ekonomik faaliyetlere yönelik bir yeşil sınıflandırmanın (taksonomi) bulunmaması gelmektedir. Sınıflandırmanın bulunmaması varlık ve yükümlülükler ile finansal enstrümanların yeşillik/sürdürülebilirlik açısından etiketlenmesini ve sürdürülebilirlik alanında tutarlı ve sağlıklı veri üretimini önlemekte, değerlendirme yapılmasını ve politika üretilmesini güçleştirmektedir.

Sınıflandırma sorununa paralel olarak başta KOBİ’ler olmak üzere reel sektörde sürdürülebilirlik konusunda standart bir raporlama uygulamasının bulunmaması, özellikle karbon emisyonu verisinin üretilmiyor olması finansal sistem için önemli bir veri açığı yaratmakta, risk yönetimi, finansman ve ürün geliştirme uygulamaları açısından finansal kuruluşlar için çok önemli bir zorluk yaratmaktadır.

Sınıflandırma ve şeffaflık sorunlarıyla çok yakından ilişkili bir diğer sorun da doğrulama sisteminin yeterince gelişmemiş olmasıdır. Reel sektör ve finansal sektör kuruluşlarınca ulusal bir yeşil sınıflandırma sistemi olduğu esas alınarak yapılacak raporlamaları doğrulayacak, yaygın, güvenilir (akredite) ve erişilebilir ikinci taraf görüşü sağlayıcıların olmaması sistemin işleyişini ve uygulamaların uluslararası düzlemde karşılaştırılabilirliğini ve kabul edilebilirliğini azaltmaktadır.

Türkiye’de karbon emisyonunun fiyatlandığı bir karbon piyasasının olmaması da önemli sorunlardan birisini teşkil etmektedir. Karbonun fiyatlanamıyor olması dışsalılıkların sayısallaştırılmasını güçleştirmekte ve belli varsayımlar altında diğer ülkelerde oluşan fiyatların esas alınması zorunluluğunu yaratmaktadır.

Özellikle risk yönetimi alanında küresel düzeyde de yeni yeni gelişmekte ve şekillenmekte olan ileri düzey yaklaşım ve metodolojilerin takip edilmesi ve içselleştirilmesi konusundaki güçlükler de önemli sorunlardan birisini oluşturmaktadır. Gerek bankalar gerekse otoriteler açısından söz konusu yaklaşım ve metodolojilerin gerektirdiği içsel kapasitenin oluşturulması önem taşımaktadır.

Son olarak, sürdürülebilirlik konusunda bir düzenleme ve denetleme çerçevesinin olmaması uygulamalarda asgari bir standardın oluşumunu engellemekte, belirsizlikleri ve bilgi kirliliğini artırmakta, yeşil boyama (*greenwashing*) olarak adlandırılabilir yaklaşımlara imkân vermektedir.

2.2. Aksiyon İhtiyacı

Kısaca değinilen bu sorunlara ve zorluklara rağmen, ülkemizde sürdürülebilir finansın geliştirilmesi konusu özel bir önem ve aciliyet kazanmıştır. Bunun başlıca nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- Giderek belirginlik kazanan iklim değişikliğine bağlı fiziksel riskler ve düşük karbon ekonomisine geçiş çabalarının neden olduğu geçiş riskleri, ülkemizde hem reel hem de finansal sektör üzerinde etkilerini hissettirmektedir. Tarım ve hidroelektrik üretimi ile enerji dağıtım sistemleri başta olmak üzere altyapı üzerinde etkileri özellikle görünür olan fiziksel risklerin yanı sıra geçiş riskleri de çok önemli etkiler yaratma potansiyeli taşımaktadır. 2019 yılında yayımlanan “AB Yeşil Mutabakatı”nın öngördüğü ve aşamalı olarak 2026 yılından itibaren uygulamaya girecek olan sınırda karbon düzenlemesi mekanizması, ihracatının yarıya yakını AB ülkelerine gerçekleştirmekte olan ülkemiz ekonomisi açısından önemli bir risk oluşturmaktadır.
- Çevresel, sosyal ve yönetişimsel (ÇSY) kriterler küresel yatırım stratejilerinde giderek daha fazla dikkate alınmaktadır. Örneğin ÇSY kriterlerini gözeterek yatırım fonlarının büyüklüğü 2015 yılından bu yana küresel olarak üç katına çıkmıştır. Çok yakın bir gelecekte çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik kriterlerinin finansmana erişim açısından bir ön şart haline gelmesi beklenmekte olup bu alanda yeterli performansa sahip olmayan firmaların ulusal ve uluslararası piyasalarda finansmana erişimleri giderek daha da güçleşecektir.
- Paris İklim Anlaşması kapsamında ülkemizce verilen taahhütlerin ve ilan edilen plan ve politikaların etkili şekilde hayata geçirilebilmesinde iklimle bağlantılı risk ve fırsatları etkin şekilde yönetebilen ve sürdürülebilir yatırım ve projeler için gerekli finansmanı uygun koşullarda sağlayabilen bir finans sektörünün varlığı kritik önemdedir.
- Fosile dayalı geleneksel enerji kaynakları açısından büyük ölçüde dışa bağımlı olan Türkiye ekonomisinin verdiği ödemeler dengesi açıklarında petrol ve doğalgaz ithalatı önemli bir paya sahip bulunmaktadır. Söz konusu enerji kaynaklarının uluslararası fiyatlarında yakın dönemde yaşanan dalgalanmalar ülke ekonomisi için önemli yükler ve riskler oluşturmaktadır. Bu bakımdan, yenilenebilir enerji yatırımlarına ve enerji verimliliğine yönelik yatırımlar ülkemizin enerji güvenliği ve ekonomik istikrarı açısından da hayati önemdedir.

Tüm bu nedenlerle bağlantılı olarak 16 Temmuz 2021 tarihli ve 31543 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2021/15 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile yürürlüğe konulan “Yeşil Mutabakat Eylem Planı” kapsamında ülkemizde yeşil finansmanın gelişimini sağlayacak ekosistemin geliştirilmesi hedefi (Hedef No: 3.2.) doğrultusunda Kurumumuzca sürdürülebilir bankacılığın geliştirilebilmesine yönelik bir yol haritasının belirlenmesi (Eylem 3.2.5) öngörülmüştür.

2.3. Türk Bankacılık Sektörü Sürdürülebilirlik GZFT Analizi

Güçlü Yönler

- Sektörün sağlam finansal yapısı
- Güçlü ihtiyati düzenleme ve denetleme çerçevesi
- Gelişmiş insan kaynağı ve teknoloji altyapısı
- Sürdürülebilirlik alanında bugüne kadar edinilmiş tecrübeler
- Uluslararası piyasalarla yüksek entegrasyon düzeyi

Zayıf Yönler

- Sektörün kısa vadeli fonlama yapısı
- Taksonominin bulunmaması nedeniyle yeşil varlık tanımlama ve sınıflandırma konusundaki eksiklikler
- Uygun kapsamda, karşılaştırılabilir ve güvenilir veri gereksinimi
- Sürdürülebilir finans alanında düzenleme ve denetime ilişkin genel kabul görmüş standartların henüz oluşmamış olması
- İklimle bağlantılı konularda yeterli analitik kapasite eksikliği

Fırsatlar

- Yeşil dönüşüm sürecinin neden olacağı ilave yatırım ve finansman talebi
- Geçiş sürecinde ortaya çıkacak yeni piyasa ve finansal araçlar
- AB'ye coğrafi yakınlığın sağlayacağı dış ticaret avantajları
- Geçiş süreci için tahsis edilecek kamusal ve uluslararası fonlar
- Gündeme gelebilecek kamu kaynaklı teşvikler

Tehditler

- Küresel makroekonomik belirsizlikler
- AB Yeşil Mutabakatı ve diğer ülkeler tarafından uygulamaya konan benzeri düzenlemelerin beklenilenden hızlı şekilde yürürlüğe girme ihtimali
- Sera gazı emisyonlarının azaltımı için gereken yasal düzenlemelerin zamanında yürürlüğe girmemesi
- Reel sektörün de-karbonizasyonu için yeterli düzeyde ve uygun maliyetli dış finansman sağlanamaması
- Yüksek karbon vergisi ve üretim kotaları nedeniyle sektörün aktif kalitesinin bozulma ihtimali

3. STRATEJİLER

Önceki bölümlerde özetlenen çevre analizi, ortaya konulan sorunlar ve aksiyon ihtiyacı ile güçlü ve zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler ışığında Türk bankacılık sektörüne yönelik sürdürülebilirlik vizyonu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun sürdürülebilir bankacılık alanındaki misyonu ile amaç ve hedefleri aşağıda sunulmaktadır.

3.1. Vizyon

Sürdürülebilir finans vizyonu; iklim değişikliği başta olmak üzere karşı karşıya olduğu çevresel ve sosyal risk ve fırsatları etkin bir şekilde yöneten ve düşük karbon ekonomisine geçiş için ihtiyaç duyulan finansmanı uygun koşullarda sağlayan bir bankacılık sektörüdür.

3.2. Misyon

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun sürdürülebilir finans alanındaki misyonu, bankacılık sektörü üzerindeki etkileri dolayısıyla finansal istikrarı tehdit edebilecek çevresel ve sosyal riskleri en aza indirmek ve düşük karbon ekonomisine geçisin finansmanında bankacılık sektörü için yönlendirici, kolaylaştırıcı, teşvik edici ve eğitici bir rol oynamaktır.

3.3. Amaçlar ve Hedefler

Ortaya konulan sürdürülebilir bankacılık vizyonunun gerçekleştirilebilmesi için birbiriyle yakın ilişki içerisinde olan ve birbirini destekleyen üç stratejik amaca odaklanılması gerektiği değerlendirilmektedir (Kutu):

Başta iklim değişikliği olmak üzere sürdürülebilirlikle bağlantılı risklerin tüm taraflarca gerektiği şekilde anlaşılabilmesi, tanımlanıp analiz edilerek izlenebilmesi ve etkin şekilde yönetilebilmesi sürdürülebilir finansın en önemli boyutlarından birisini teşkil etmektedir. Gerek münferiden bankalar gerekse bankacılık sistemi düzeyinde maruz kalınan sürdürülebilirlikle bağlantılı risklerin etkin şekilde yönetebilmesi ve denetlenebilmesi bir yandan finansal istikrara katkı sağlarken bir yandan da bankacılık sektörünün sürdürülebilirliğe yönelik finansman sağlama imkânını artıracaktır. Bu gerçekten hareketle ve uluslararası eğilimlere paralel olarak, sürdürülebilir bankacılık stratejisinin birinci amacı iklimle ilgili risklerin etkin şekilde yönetilmesi ve denetlenmesi olarak tanımlanmış olup bu amaca ulaşılabilmesi için risk yönetiminin gereksinim duyduğu veri altyapısının oluşturulması, bankaların risk yönetim kapasitesinin artırılması ve sektöre yönelik denetim ve gözetim çerçevesinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Sürdürülebilir bir ekonomiye geçiş için ihtiyaç duyulan finansmanın geliştirilmesi de ikinci temel amacı oluşturmaktadır. Başta düşük karbon ekonomisi olmak üzere sürdürülebilir bir ekonomiye geçişin etkili şekilde finanse edilebilmesi aynı zamanda potansiyel olarak reel ve finansal sektörün karşı karşıya kaldığı risklerin de azalmasını temin ederek uzun dönemli ekonomik ve finansal istikrarı da destekleyecektir. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için sürdürülebilir kredilerin çeşitli mekanizmalarla teşvik edilmesi, bankaların sürdürülebilirlik amaçlı uluslararası fonlara daha kolay erişimi için uygun ortam oluşturulması hedeflenmektedir.

Sürdürülebilirlik konusunun çok farklı disiplinleri ve sektörleri ilgilendiren çok boyutlu niteliği ilgili tüm taraflar arasında koordinasyonun sağlanması ve yakın bir anlayış ve iş birliğinin geliştirilmesi için özel çaba sarf edilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, ilgili taraflarla işbirliğinin geliştirilmesi iki temel stratejik amacı destekler mahiyette üçüncü bir stratejik amaç olarak belirlenmiştir. Bu amaca yönelik olarak ilgili taraflarca ortak çalışmalar yürütülmesi hedeflenmektedir.

4. EYLEM PLANI (2022-2025)

Türk Bankacılık Sürdürülebilirlik Stratejisi Eylem Planı (2022-2025) 3 amaç ve 6 hedefe yönelik toplam 21 adet eylemden oluşmaktadır (EK).

Eylem Planının takvimi, AB Yeşil Mutabakatı ve “55’e Uyum Paketi” uyarınca sınırda karbon düzenlemesi mekanizmasının mali yükümlülükler doğurmaya başlayacağı ve ülkemiz ekonomik ve finansal sistemi için önemli bir geçiş tarihi olan 2026 yılından önce bankacılık sektörümüzün gerekli adaptasyonu sağlamasını teminen 2022-2025 dönemini kapsayan 4 yıllık dönem olarak belirlenmiştir.

Kutu: Sürdürülebilir Bankacılık Stratejisinin Amaç ve Hedefleri

Amaç 1 - İklim Değişikliği Sürecinde Karşılaşılan Finansal Risklerin Etkin Şekilde Yönetilmesi

Hedef 1.1. İklim değişikliğine dayalı finansal risklerin analizi için gerekli nitelik ve kapsamda veri altyapısı oluşturulacaktır.

Hedef 1.2. Bankaların iklim riski yönetim kapasitesi artırılacaktır.

Hedef 1.3. Bankaların iklim risklerini etkin bir şekilde yönetmelerini sağlamak amacıyla denetim ve gözetim çerçevesi güçlendirilecektir.

Amaç 2 - Sürdürülebilir Finansmanın Geliştirilmesi

Hedef 2.1. Sürdürülebilir krediler teşvik edilecektir.

Hedef 2.2. Bankaların sürdürülebilirlik amaçlı uluslararası fonlara daha kolay erişimi için uygun ortam oluşturulacaktır.

Amaç 3 – Sürdürülebilir Finans Alanında İlgili Taraflarla İşbirliğinin Artırılması

Hedef 3.1. İlgili tarafların sürdürülebilirlik alanına ilişkin ortak çalışmalar yapması sağlanacaktır.

Eylemlerin tüm tarafların yakın işbirliği ve desteği ile yürütülmesi esastır. Planda yer alan tarihler, eylemler kapsamında gerçekleştirilecek iş ve işlemler için birer son tarih niteliğinde olup, söz konusu eylemlerin çoğunlukla uzun süreli planlama, hazırlık ve çalışma gerektirmesi dolayısıyla ivedilikle başlatılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Eylemler kapsamında yapılan çalışmalar ve sağlanan gelişmeler konusunda üçer aylık dönemler itibarıyla ilgili mercilere ve yılda bir kamuoyuna bilgi verilecektir.

Sürdürülebilir finans alanının dinamik ve çok kapsamlı niteliği dikkate alınarak 4 yıllık süreç içerisinde gerekli olması halinde Strateji ve Eylem Planında güncellemeler yapılabilecektir.

EK: SÜRDÜRÜLEBİLİR BANKACILIK EYLEM PLANI (2022-2025)

Hedef	Eylem	Takvim ¹¹	Sorumlu / Koordinatör Kurum	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar
AMAÇ 1 - İklim Değişikliği Sürecinde Karşılaşılan Finansal Risklerin Etkin Şekilde Yönetilmesi				
Hedef 1.1. İklim değişikliğine dayalı finansal risklerin analizi için gerekli nitelik ve kapsamda veri altyapısı oluşturulacaktır.	Eylem 1.1.1. Ulusal taksonomi çalışmalarına aktif katılım sağlanacaktır.	Aralık 2023	BDDK	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TCMB, SPK, TBB, TKBB
	Eylem 1.1.2. İklim değişikliği kaynaklı finansal risklerin uygun ve materyal olduğu ölçüde her bir sektör, alt sektör, lokasyon ve firma bazında özelleştirilmiş şekilde analiz edilebilmesi için gerekli veri gereksinimi ortaya konulacaktır.	Aralık 2022	BDDK	TBB, TKBB
	Eylem 1.1.3. Bankaların kredi müşterisi firmalardan sürdürülebilirlik ilkelerine uyum raporu ve karbon emisyon düzeylerine ilişkin doğrulanmış veri almaları amacıyla çalışma yapılacaktır.	Aralık 2024	TBB, TKBB	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TOBB, BDDK
	Eylem 1.1.4. Bankacılık sektörünün mevcut verilerinin, makul varsayımlar çerçevesinde, iklim riski			

¹¹ Eylem Planının takviminde öngörülen tamamlanma tarihleri, ilgili eyleme ilişkin uluslararası standart veya yerel mevzuat gibi gereksinimlerin tamamlanma tarihi belirli olmadığı için belirlenen azami tarihlerdir. Eylemler, süreç içerisinde ilgili ön koşulların tamamlanmasına bağlı olarak daha erken tarihlerde tamamlanabilecektir.

	analizlerinde dikkate alınması ve kullanılabilir hale getirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.	Aralık 2022	BDDK	TBB, TKBB, TCMB
Hedef 1.2. Bankaların iklim riski yönetim kapasitesi artırılacaktır.	Eylem 1.2.1. Bankaların iklim değişikliği ile bağlantılı risklerinin yönetimine yönelik kurumsal yapılanma, politika belirleme, risk analizi ve raporlama altyapısı oluşturmaları sağlanacaktır.	Aralık 2023	BDDK	TCMB, SPK, TBB, TKBB
	Eylem 1.2.2. Bankaların iklim değişikliği kaynaklı risklerin yönetimi, veri gereksinimleri ve eksikliklerinin giderilmesi ve fiziksel ve geçiş risklerinin analizi için risk yönetim planları oluşturması sağlanacaktır.	Aralık 2023	BDDK	TBB, TKBB
	Eylem 1.2.3. Bankaların maruz oldukları iklim risklerine yönelik risk ve fırsatları düzenli olarak değerlendirerek analiz etmeleri sağlanacaktır.	Aralık 2023	BDDK	TBB, TKBB
Hedef 1.3. Bankaların iklim risklerini etkin bir şekilde yönetmelerini sağlamak amacıyla denetim ve gözetim çerçevesi güçlendirilecektir.	Eylem 1.3.1. İklim kaynaklı finansal risklerin yönetimine ilişkin çalışma yapan uluslararası platform ve inisiyatiflerin çalışmalarına aktif katılım sağlanacaktır	Aralık 2025	BDDK, TCMB	TBB, TKBB
	Eylem 1.3.2. Bankacılık Veri Transfer Sistemi, iklimle bağlantılı finansal verileri de içerecek şekilde gözden geçirilerek güçlendirilecektir.	Aralık 2023	BDDK	TCMB, TBB, TKBB
	Eylem 1.3.3. Bankaların aktif kalitesini ve mali yapılarını etkileyecek meteorolojik ve çevresel etki verilerinin elde edilebilmesi amacıyla çalışmalar yapılacaktır.	Aralık 2023	BDDK	Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TBB, TKBB

	Eylem 1.3.4. BDDK bünyesinde stres testi/senaryo analizleri altyapısı kurularak uygulamaya geçilecektir.	Aralık 2025	BDDK	TBB, TKBB
--	---	-------------	------	-----------

AMAÇ 2 - Sürdürülebilir Finansmanın Geliştirilmesi				
Hedef 2.1. Sürdürülebilir krediler teşvik edilecektir.	Eylem 2.1.1. Uluslararası standartlar ve eğilimler ışığında ve mikro-ihtiyati düzenleme çerçevesinin etkinliği korunmak suretiyle, sürdürülebilirlik alanlarına sağlanan finansman için teşvik edici mekanizmalar araştırılacaktır.	Aralık 2025	BDDK	Hazine ve Maliye Bakanlığı, TCMB, SPK, TBB, TKBB
	Eylem 2.1.2. Ulusal ve uluslararası düzenlemeler gözetilerek, yüksek sera gazı emisyonlu faaliyetlerin azaltılmasına yönelik bankalarca uygulanan politikaların standartlaştırılması için çalışmalar yapılacaktır.	Aralık 2025	BDDK	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TCMB, TBB, TKBB
	Eylem 2.1.3. Sosyal finansman faaliyetlerinin geliştirilmesi için olanaklar araştırılacak, katılım finans sistemi ve katılım fintekler kapsamında sosyal finans uygulamalarının arttırılması için çalışmalar yapılacaktır.	Aralık 2024	BDDK	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, SPK, TKBB, TBB,
	Eylem 2.1.4. Bankaların sürdürülebilir finans alanında geliştirdikleri iyi uygulamalar desteklenecek ve sektör	Aralık 2025	TBB, TKBB	BDDK, TCMB,

	genelinde yaygınlaşması için çaba gösterilecektir.			SPK
Hedef 2.2. Bankaların sürdürülebilirlik amaçlı uluslararası fonlara daha kolay erişimi için uygun ortam oluşturulacaktır.	Eylem 2.2.1. Bankacılık sektöründe ÇSY uygulamalarının uluslararası genel kabul görmüş yaklaşımlarla uyumlu bir standarda kavuşturmaya ve yaygınlaştırmaya yönelik düzenleme altyapısı güçlendirilecektir.	Aralık 2025	BDDK	Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TCMB, SPK, TBB, TKBB
	Eylem 2.2.2. Yeşil boyama faaliyetlerini engellemek amacıyla sürdürülebilir faaliyetlere yönelik doğrulama sağlayacak ikinci taraf görüşü hizmetlerinde uygulama birliği sağlanması için çalışma yapılacaktır.	Aralık 2024	BDDK	Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TCMB, SPK, TBB, TKBB

AMAÇ 3 – Sürdürülebilir Finans Alanında İlgili Taraflarla İşbirliğinin Artırılması				
Hedef 3.1. İlgili tarafların sürdürülebilirlik alanına ilişkin ortak çalışmalar yapması sağlanacaktır.	Eylem 3.1.1. Öncelikli sorunların çözümü için bankacılık sektörü temsilcilerinin katılımıyla çalışma grupları oluşturulacaktır.	Haziran 2022	TBB, TKBB	BDDK, TCMB,
	Eylem 3.1.2. Yeşil Mutabakat Eylem Planı kapsamında ilgili kamu kurumları ile			

	bankacılık sektörünün iletişimi ve işbirliği güçlendirilecektir.	Aralık 2025	TBB, TKBB	Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, BDDK, TCMB, SPK
	Eylem 3.1.3. Reel sektör oda, borsa ve diğer meslek birlikleri ile bankacılık sektörünün işbirliği imkânları arttırılacaktır.	Aralık 2025	TBB, TKBB	Ticaret Bakanlığı, TOBB, TİM
	Eylem 3.1.4. Reel sektör firmalarını, özellikle KOBİ'leri, sürdürülebilir finans imkân, koşul ve zorlukları hakkında bilgilendirme faaliyetlerine destek verilecektir.	Aralık 2025	TBB, TKBB	Ticaret Bakanlığı, TOBB, KOSGEB, TİM